

<https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-45-10>

УДК 327.8; 94(410+415)

Маріанна Михайлівна Марусинець

доцент кафедри історії та суспільних дисциплін, канд. філол. наук,
старший дослідник Науково-дослідного центру імені Тіводора Легоцькі
Закарпатського угорського інституту імені Ф. Ракоці ІІ,
пл. Кошута, 6, м. Берегово, 90200

maruszinec.marianna@kmf.org.ua, <https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>

ОСОБЛИВОСТІ ІРЛАНДСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ ТА РОЗВИТОК ДІАСПОРИ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Розглянуто особливості ірландської еміграції та розвиток ірландської діаспори у Великій Британії, яка включає етнічних ірландців та їхніх нащадків за межами Ірландії. Ірландська діаспора є найбільшою групою меншин в Англії та Шотландії і становить найчисельнішу іммігрантську громаду у Великій Британії. Зазначено, що історичні відносини Великої Британії та Ірландії відрізняються від відносин з іншими країнами ЄС. Громадяни Ірландії мають вигідніші умови у Великій Британії, ніж громадяни інших країн ЄС. Підкреслено значення підписання англо-ірландського договору 1921 р. для запровадження правової конструкції захисту прав громадян обох країн та Угоди про Єдиний міграційний простір (ЄМП) для збереження особливого правового статусу громадян Ірландії у Великій Британії. ЄМП гарантує взаємні права громадян Ірландії та Великої Британії на територіях один одного.

Доводиться, що ірландська діаспора зіграла важливу роль у соціально-економічному та політичному розвитку Великої Британії, зокрема в будівництві та транспорті, особливо в Англії та Шотландії. Ірландці створили емігрантські мережі, включно зі щоденною газетою «The Irish Post» і Федерацією ірландських товариств. Відзначена сильна політична присутність Ірландської діаспори у Великій Британії. Дана оцінка конфлікту у Північній Ірландії, який викликав широкий резонанс серед ірландської діаспори у Великій Британії. Деякі емігрантські організації засудили кампанію Ірландської республіканської армії (ІРА) Войовничі активісти діаспори підтримували республіканські устремління і критикували британський «імперіалізм».

Ключові слова: Республіка Ірландія, Велика Британія, Англія, Шотландія, діаспора, емігранти, імміграція, Єдиний міграційний простір(ЄМП).

Як цитувати: Марусинець, М. М. 2024. Особливості ірландської еміграції та розвиток діаспори у Великобританії. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології»* 45: 75-86. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-45-10>

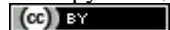
In cites: Marusynets, Marianna. 2024. Peculiarities of Irish emigration and development of the diaspora in the UK. *The journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series «Issues of Political Science»* 45: 75-86. <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-45-10> (in Ukrainian)

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що міграція ірландців до Великобританії була безперервним процесом з найдавніших часів донині. Історія ірландської діаспори переплетена з історією англійського колоніального правління і після здобуття Ірландією незалежності – з постколоніальною

взаємозалежністю. Протягом 120-річного періоду з 1801 р. до 1921 р. з Ірландії емігрувало близько 8 млн. осіб. Близькість Ірландії та Великобританії спричинила постійне переміщення людей між двома островами. Цей рух був схильний до коливань залежно від політичних, економічних і соціальних умов в обох країнах.

Сьогодні мільйони громадян Великобританії мають ірландське походження або право на отримання ірландського паспорта, оскільки їхні батьки, бабусі та дідуся

© Марусинець М. М., 2024.

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0.

народилися в Ірландії. За оцінками авторитетного британського видання «The Guardian», близько шести мільйонів людей, які живуть у Великій Британії, мають хоча б одного ірландського дідуся чи бабусю – приблизно 10 % населення Великобританії. Сьогодні термін «британські ірландці» використовується для позначення осіб ірландської національності, які мігрували з острова Ірландія до Великобританії, а також їхніх нащадків, що народилися у Великій Британії (Bowcott 2006).

До середини 1930-х рр. Великобританія стала найкращим місцем призначення для значної частини ірландських мігрантів. Економіка Великобританії воєнного часу (1939–1945 рр.) і наступний повоєнний бум залучили значну кількість ірландців у міста країни, включаючи Лондон, Ліверпуль, Манчестер, Бірмінгем, Глазго і Лутон. Міжконфесійне насильство на острові Ірландія, що тривало з 1968 р по 1998 р. до, до підписання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. (Northern Ireland Act 1998), а також його подальші економічні наслідки були ще одним істотним чинником, що вплинув на еміграцію ірландців, як з Республіки Ірландія, так і з Північної Ірландії перед усім до Англії та Шотландії.

Міграційна тенденція почала змінюватись лише у 1990-х рр. з економічним процвітанням – періодом так званого «кельтського тигра», що тривав до початку світової фінансово-економічної кризи 2008 р. У цей період констатується масове повернення ірландських емігрантів на батьківщину не лише з Великобританії, а й з інших країн компактного проживання ірландських емігрантів. Економічний крах так званого «кельтського тигра» став причиною пошуку молодими ірландцями економічного притулку в усталених діаспорних громадах чи у нових включно з Великою Британією.

У 1997 р. уряд Республіки Ірландія опублікував «Білу книгу» із зовнішньої політики, в якій говорилося, що у Великій Британії проживає близько двох мільйонів ірландських громадян. Перепис населення 2011 р. також показав, що ірландці частіше обіймають керівні або професійні посади, ніж ті, кого відносять до «білих британців» (Data and analysis from Census 2011). Дані, опубліковані у червні 2011 р., свідчать про те, що еміграція ірландців до Великобританії з 2010 р. почала зростати. Однак перепис населення Великобританії у 2021 р. засвідчив той факт, що кількість ірландців, які

народилися у Великобританії почала скорочуватися (D'Angelo 2022).

Проте за межами Великої Британії кількість громадян країни, які мають ірландське коріння значно збільшилося. Це дає підстави говорити про феномен «глобального ірландця». На сьогодні констатується збільшення ірландських культурних і громадських центрів по всій Великій Британії, а ірландська громада сьогодні процвітає. Кількість людей, що звертається до цих центрів, а також ті, хто бере активну участь у проведенні заходів у цих культурних центрах, підтверджують зростаюче розмаїття ірландського населення по всій Британії та інтерес до ірландської культури з боку британців.

У вітчизняній історіографії констатується недостатня кількість робіт, що присвячені проблемам ірландських емігрантів та особливостям розвитку ірландської діаспори у Великобританії. Тому джерельною основою дослідження став науковий доробок американських, ірландських та європейських дослідників. У контексті цього дослідження необхідно виокремити науковий доробок, присвячений проблемам емігрантів, політики Великобританії щодо громадян Республіки Ірландія та британцям ірландського походження, а також функціонування ірландської діаспори у Сполученому Королівстві. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують наукові розвідки таких дослідників, як А. Д'Анджело, Л. Харт, Д. Кренгл, Г. Доусон, Б.Хейзлі, Ф. Рулстон, Д. Кертіс, К. Бартон, Г. Стердж, Е. Ділейні, Д. МакРейлд, К. Кенні, А.Дуглас, Д.Бредлі, Г.Лі та інші.

Серед нових публікацій інтерес становить колективне дослідження британських дослідників «Голоси з тіні: Пам'ять про конфлікт між поколіннями та північноірландська ідентичність другого покоління в Англії». У цьому дослідженні підкреслюється неоднорідність ірландської ідентичності другого покоління у Великій Британії. Проте різновиди самоідентифікації, яких дотримуються діти батьків-ірландців, що виростили в Англії, залишаються майже повністю недослідженими. Дане наукове дослідження заповнює цю прогалину, досліджуючи зв'язок між спогадами, що були передані батьками про етнополітичний конфлікт у Північній Ірландії (1969–1998 рр.) і формами ідентичності та саморозуміння, які ці діти розвивають протягом свого життя в Англії. Спираючись на оригінальні усноісторичні свідчення та використовуючи концепції «нарративного успадкування і постпам'яті» як інтерпретаційні інструменти, дослідження

демонструє складний взаємозв'язок, що існує між різноманітними підходами батьків до обміну пам'яттю та обговоренням успадкованої пам'яті про конфлікт їхніми дітьми, коли вони дискурсивно позиціонують себе в сучасному англійському суспільстві (Harte, Crangle, Dawson, Hazley, Roulston 2024).

На основі уважного прочитання п'яти усноїсторичних інтерв'ю аналіз розкриває спектр творчих практик «поствам'яті» та прояву ідентичності, за допомогою яких оповідачі активно визначають себе у зв'язку зі значеннями, які вони приписують успадкованим спогадам або їх відсутності, коли вони орієнтуються у своїх заплутаних транснаціональних зв'язках і уподобаннях. У статті також досліджується, як ці практики і дії тонко реагують на зміну ставлення оповідачів до їхньої нарративної спадщини в міру того, як їхній досвід та усвідомлення власного життя та життя їхніх батьків поглиблюються протягом життя (Harte, Crangle, Dawson, Hazley, Roulston 2024).

Всебічне уявлення про життя ірландців у Великій Британії представляють інтернет-ресурси «Ірландія у Великій Британії» (Ireland in Great Britain) та «Ірландці у Британії» (Irish in Britain). На цих веб-ресурсах можна детально дізнатися про торговельну, громадську, культурну, дипломатичну та ділову активність Республіки Ірландія та британців ірландського походження у Великій Британії. Наводяться інтерв'ю відомих політичних діячів, зірок кіно і шоу-бізнесу, письменників і простих британців ірландського походження.

Абсолютно повна інформація про життя ірландської діаспори, її проблеми та досягнення у Великій Британії представлена на інтернет-ресурсі Бібліотека Палати громад Великої Британії. На ресурсі аналізуються двосторонні відносини Великої Британії та Республіки Ірландія. Цікавим є дослідження, що пов'язані з впливом виходу Великої Британії зі складу ЄС – Брекзітом на двосторонні відносини і на ірландську діаспору. У цьому контексті досліджуються проблеми та перспективи Єдиного міграційного простору (ЄМП) між Республікою Ірландія та Великою Британією (Curtis, Barton, Sturge 2017).

Під час вивчення проблем ірландської еміграції та діаспори у Великій Британії представляє інтерес проект «Crosscare», що є результатом роботи великої кількості громадських організацій у Великій Британії, діяльність яких спрямована на підтримку громадян ірландського походження з різних актуальних питань. Проект підтримки

ірландської діаспори «Crosscare» запустив новий веб-сайт – «diasporasupport.ie!». Цей спеціальний веб-сайт дозволяє отримати всю останню інформацію з підтримки громадян Ірландії, які виїжджають за кордон і повертаються до Ірландії. З новими зручними функціями та ресурсами, «diasporasupport.ie» був розроблений з урахуванням інтересів «глобальних ірландців». Цей новий веб-сайт дає змогу громадянам Ірландії ухвалювати обґрунтовані рішення про еміграцію та повернення на батьківщину (Launching diasporasupport.ie! 2023).

Будучи найбільшою громадою мігрантів у Великій Британії, ірландці створили емігрантські мережі. «The Irish Post» – періодичне видання ірландської діаспори, що засновано у 1970 р., є всеосяжним новинним ресурсом, яке відбиває основні проблеми ірландців у Великій Британії. Лише за три роки потому було створено Федерацію ірландських товариств, покликану активізувати громадські центри й організації, що з'являються по всій Великій Британії.

Основна мета дослідження полягає у вивченні та аналізі ірландської еміграції, умов розвитку та проблем ірландської діаспори у Великій Британії.

У період масової еміграції ірландського населення перш за все промисловість Британії приваблювала переселенців з острова Ірландія. У цей період, наприкінці XVIII ст., чисельність населення Ірландії скоротилася вдвічі і складало близько 4 млн. осіб, що було більш ніж удвічі менше, ніж в Англії – 7 млн. осіб. Катастрофічне скорочення населення Ірландії сталося завдяки вирощуванню картоплі починаючи з 1720-х рр., яка збільшила поживну здатність ділянки землі втричі. Завдяки цьому, населення Ірландії подвоїлося у період з 1780 р. по 1831 р., коли воно становило майже 8 млн. осіб. Однак незабаром чисельність населення Ірландії різко скоротилася – картопляна хвороба 1845, 1846 і 1848 рр. знищила основу зростання населення Ірландії. У період з 1845 до 1855 р. більше мільйона осіб померли від голоду, а лише за десятиліття з 1845 р. по 1855 р. понад 2 млн. осіб емігрували.

В Англії не було жодного середнього або великого міста без ірландського співтовариства, і збіднілий ірландський робітник був поглинений індустріальним розвитком Англії та розширенням її імперії. Вже у 1830 р. британська армія була суттєво залежна від ірландських наборів. До 1830 р. ірландці становили 42 відсотки довгострокової армії Британії, підтримуючи порядок в Ірландії та

просуваючи інтереси Британії в колоніях, особливо в Індії, і в Опіумній війні 1839–1842 рр. у Китаї. Вплив великих ірландських спільнот на англійські промислові конкурбації XIX ст. був не тільки економічним, а й політичним. Наприклад, чверть населення Ліверпуля була ірландцями або ірландського походження, і до 1929 р. ірландське населення північного кінця Ліверпуля обирало ірландського націоналіста в члени парламенту Вестмінстера (Delaney 2000).

Однією з причин тривалої еміграції після середини XVIII ст. була нездатність Ірландії виробляти свій власний капітал, її економіка просто не могла забезпечити своє населення, і хоча велика, але невизначена кількість людей переїхала на Британський материк між 1841 і 1925 рр., сталася масова еміграція за межі британських берегів: чотири з половиною мільйони емігрували до США, близько 75 тис. до Канади і майже 400 тис. до Австралії. До 1911 р. третина всіх народжених в Ірландії людей жили за кордоном. Констатується поява антиірландського расизму у цей період. Ірландські емігранти XIX ст. часто були об'єктом расистського дискурсу приниження. В Англії з середини XVIII ст. у наукових колах були еволюційні дебати, які призвели расистських ідеологів до частих порівнянь ірландців з мавпами (MacRaild 1999).

Відтак, у цілому, можна констатувати, що роль Ірландії в Британській імперії сама по собі становить значний інтерес. Ірландія була колонією імперії – або, в кращому разі, явно підлеглим партнером Сполученого Королівства. Проте ірландці також зіграли помітну роль у завоюванні, заселенні та управлінні іншими британськими колоніями за кордоном. Деякі історики побачили у цьому парадокс. Проте немає нічого аномального у тому, що представники одного колонізованого народу допомагають керувати своєю батьківщиною або іншими частинами тієї ж імперії.

Насправді, як правило, європейська колонізація в Азії, Африці та Америці спиралася на місцевих партнерів і союзи. Індійці, наприклад, допомагали керувати Індією, а також у величезній кількості служили в британській армії як усередині країни, так і за кордоном. Ірландія, проте, посідала вельми своєрідне становище в імперії. На відміну від інших колоній, вона посилала представників до парламенту; і ірландців можна було зустріти в кожній частині імперії – не тільки як солдатів, адміністраторів і лікарів в Індії та місіонерів

в Азії та Африці, але також, у набагато більшій кількості, як мігрантів і поселенців у Північній Америці, Австралії та Новій Зеландії. На кожного британського офіцера ірландського походження припадали десятки інших, які, записуючись до британської армії, скоріше, з економічних, ніж з патріотичних причин, і, часто, виходили озлобленими або радикалізованими через цей досвід (Kenny 2017).

Служба британській імперії сприяла розселенню ірландців по всьому світу, що могло вбити їх або дати їм основу для кар'єри. Однак служба в армії ніколи не була основою для ірландської еміграції. Переважна більшість ірландських емігрантів були не імператорськими слугами, а звичайними чоловіками, жінками і дітьми. До цього великого руху людей слід підходити не просто як до суми життєвих історій окремих людей, але як до колективного феномена, який допоміг визначити ірландців як народ. За всього різноманіття і відмінностей усередині нього досвід ірландської еміграції як масового руху має впізнаванні й виразні контури. Це також може допомогти науковцям почати розуміти саму ідею діаспори та її роль у світі (Kenny 2017).

Незважаючи на ірландську незалежність, еміграція тривала впродовж 1920–х і 1930–х рр. У цей період констатується зниження еміграції до Сполучених Штатів, що частково було пов'язане з Великою Депресією, і з середини 1930–х рр. Великобританія стала основним напрямком для ірландських емігрантів. Під час Другої світової війни ірландські жінки та чоловіки становили цінний трудовий резерв для Великобританії та призвели до появи живої молоді лондонської ірландської культурної сцени.

Еміграція тривала протягом усього ХХ ст.; понад півмільйона ірландців вирушили до Великої Британії під час Другої світової війни, щоб працювати в промисловості і служити в британських збройних силах. У повоєнну епоху відновлення кількість іммігрантів почала зростати, багато хто з них оселявся у великих містах Великої Британії. З 1950–х і 1960–х рр. ірландці стали асимілюватися з британським населенням. Згідно з переписом населення 2001 р., близько 850 тис. осіб у Великій Британії народилися в Ірландії (The 2001 Census of Population).

Найбільші ірландські громади встановлені переважно у великих і малих містах: у Лондоні, що має одну з основних громад ірландського походження за межами Ірландії, Ліверпулі, який обрав перших ірландсь-

ких націоналістів членами парламенту, Глазго, Брістолі, Сандерленді та Портсмуті. Великі промислові міста, такі як Салфорд, Манчестер, Лутон, Ковентрі, Бірмінгем, Шеффілд, Вулвергемптон, Кардіфф, а також частини Ньюкасла та Ноттінгема також мають великі діаспори через промислову революцію і автомобілебудування у 1960–х та 1970–х рр. Такі міста, як Хебберн, Джарроу та Коатбрідж, як відомо, отримали прізвисько «Маленька Ірландія» через велику кількість ірландців (Douglas 2022).

Центральним для ірландської громади у Великій Британії були стосунки громади з Римо-католицькою церквою, завдяки чому вона зберігала сильне почуття ідентичності. Церква стає найважливішим центром життя серед деяких іммігрантів та їхніх нащадків. Найбільша етнічна група серед римо-католицького духовенства Британії залишається ірландською, де верхні шари церковної ієрархії мають переважно ірландське походження. Колишнім главою Римо-католицької церкви в Шотландії є кардинал ірландського походження К. О'Браєн.

Шотландія зазнала значного обсягу ірландської імміграції, особливо до Глазго, Единбурга та Коатбриджа. Це призвело до створення кельтського футбольного клубу в 1888 р., який збирав гроші на допомогу громаді. Подібним чином ірландська спільнота в Лондоні сформована Лондонським ірландським клубом регбі. За даними перепису 2001 р. у Шотландії 50 тис. осіб, ідентифікованих як такі, що мають ірландське походження. У Лондоні знову проводиться офіційне публічне святкування Дня Святого Патрика, яке, хоча й було скасовано у 1970–х рр. через республіканське насильство в Ірландії, тепер знову є національним святом, і понад 60 відсотків населення регулярно відзначають цей день незалежно від свого етнічного походження (Bradley 2007).

Ірландці у Великій Британії зробили значний і багатогранний внесок у соціальний, економічний і культурний розвиток країни. Життя ірландців і британців переплітається протягом тисячоліть, маючи багату історію взаємодії та взаємного впливу. Н. Галлахер, голова організації «Ірландська спадщина» (англ. Irish Heritage), що відзначає творчість ірландських письменників, композиторів, співаків і музикантів, які намагаються утвердитися як професіонали у Великій Британії та за її межами, назвав внесок ірландців у культурне життя Британії «незліченним» (Irish people's contribution to British life is incalculable 2014).

Ірландці зберегли сильну політичну присутність у Великій Британії, здебільшого в Шотландії, в органах влади і на національному рівні. Колишні прем'єр-міністри Д. Кемерон, Т. Блер, Дж. Мейджор і Дж. Каллаган були серед багатьох жителів Британії, які мають частково ірландське походження. У минулому ірландці також мали політичний вплив – два прем'єр-міністри Великої Британії В. Петті, другий граф Шелбурн, і А. Велслі, перший герцог Веллінгтон, – народилися в Ірландії. Під час їхнього правління Ірландія входила до складу Сполученого Королівства Великої Британії та Ірландії.

Протягом десятиліть ірландська робоча сила була найважливішим компонентом британської будівельної індустрії: ірландські робітники зіграли ключову роль у створенні найперших тунелів для лондонського метро, а також у більш сучасних проектах, таких як лінія «Вікторія». Крім того, ірландці зробили значний внесок у розвиток Національної служби охорони здоров'я (НСЗ). Під час свого державного візиту до Великої Британії у 2014 р. тодішній президент Республіки Ірландія М. Гігінс віддав данину поваги їхнім заслугам. Станом на вересень 2021 р. майже 14 тис. співробітників НСЗ в Англії вказали свою національність як ірландську. У це число входять трохи менше ніж 2,4 тис. лікарів і понад 4,5 тис. медсестер (NHS Workforce Statistics 2021).

Навіть після нового економічного підйому у 1990–х рр. в Республіці Ірландія еміграція продовжувала збільшувати британську ірландську спільноту. У 2000 р. близько 850 тис. ірландців проживали у Великобританії. Але крім вражаючого успіху молодих ірландських випускників, багато ірландців у Британії все ще жили в поганих умовах і страждали від високих показників смертності. Оскільки Республіка Ірландія ставала багатшою, виникли розмови про репатріацію або принаймні про допомогу бідним ірландцям у Великобританії. Те, що зробило і продовжує робити ірландську діаспору особливою, – це її унікальна динаміка, заснована на більш-менш безперервному переселенні нових мігрантів. Еміграція була постійним явищем в історії ірландської національної держави, і багато хто бачив це як основний недолік самостійної ірландської держави. Але ця ж міграція також сформувала характер і жвавість її діаспори. У сферах ідей і культури діаспора забезпечила постійне «бурління», яке захистило Ірландію від культурного ізоляціонізму і провінціалізму.

лізму від її більшого острівного сусіда (Lee 2009).

У 2021 р. в Англії та Уельсі проживало на 80 тис. осіб ірландського походження менше, ніж десятиліттям раніше. Це один із висновків, що випливають із даних перепису населення Великої Британії, нещодавно опублікованих та проаналізованих Управлінням національної статистики. Результати перепису населення змусили багатьох говорити про скорочення діаспори. Однак необхідно враховувати аналіз повних даних перепису населення 2021 р. Дійсно, кількість людей, які народилися в Республіці Ірландія і проживають в Англії та Уельсі у 2021 р., дорівнює 324 670, що означає скорочення більш ніж на 82 687 осіб – приблизно на 20 відсотків порівняно з переписом 2011 р. Аналогічним чином кількість народжених у Північній Ірландії скоротилася з 214 988 до 198 344 осіб. Однак ця значна зміна відбулася на тлі загального збільшення населення, яке народилося за межами Великої Британії, яке зросло з 7,5 млн. у 2011 р. до 10 млн. у 2021 р. – приблизно на 33 відсотки (D'Angelo 2022).

Таким змінам у показниках статистики сприяло безліч чинників, включно з віковим складом ірландського населення у Великій Британії (значно старше за середній показник по країні) та історичною зміною міграційних тенденцій, включно зі значним елементом зворотної міграції до Республіки Ірландія. Фактично можна прогнозувати подальше скорочення їхньої чисельності найближчими роками, оскільки перші покоління ірландських мігрантів стають старшими.

З метою збереження ірландської культурної, історичної та етнографічної спадщини у Великій Британії створено кілька великих проектів. Наприклад, інтерес становить проект усної історії про ірландських медсестер на пенсії та їхній неоціненний внесок у національну систему охорони здоров'я. Зі свого боку, ірландська громадська організація у Великій Британії – «Ірландці в Британії» (Irish in Britain) нещодавно оголосила нову ініціативу, що фінансується Національним Фондом Спадщини і спрямована на збереження ірландської культурної спадщини у Великій Британії (Forgotten Irish 2024).

Необхідно зазначити, що зосередження уваги лише на даних про «країну народження» може призвести до спрощеного сприйняття ширшої картини. Якщо поєднати статистичні дані про громадянство, національну ідентичність та етнічну приналеж-

ність, в історію додаються нові нашарування. Візьмемо, наприклад, дані перепису про «наявність паспорта». У 2021 р. в Англії та Уельсі проживало 364 725 осіб, у яких був паспорт, виданий Ірландською Республікою. Ця кількість являє собою лише дуже невелике скорочення (-2,1%) порівняно з переписом 2011 р. (372 389) і майже компенсує скорочення кількості ірландців «за народженням». При аналізі перепису населення необхідно враховувати, що також дані про етнічну приналежність відображають лише частину другого і третього поколінь ірландської спадщини (D'Angelo 2022).

Можна припустити, що у цьому випадку дасться взнаки ефект Брекзиту: люди, які раніше мали британський паспорт, подали заяви на отримання ірландського завдяки сімейним зв'язкам. Можливо, це прагматичний вибір, але він також став приводом для багатьох прийняти свою ірландську спадщину в умовах після виходу Великобританії зі складу ЄС – Брекзиту.

Понад 507 тис. осіб у Великобританії назвали себе в переписі «білими ірландцями», більшість з яких народилися в Ірландії. Майже третину – 32 відсотки – білого ірландського населення становлять пенсіонери, в той час як в Англії та Уельсі їх майже п'ята частина – 19 відсотків. Сам факт, що у категоріях перепису населення ірландці змішуються із «білими», викликає дедалі більшу проблему. У період із 2011 р. до 2021 р. в Англії та Уельсі відбулося помітне збільшення кількості «змішаних або множинних етнічних груп»: з 1,2 до 1,7 млн. осіб – 2,9 відсотка всіх жителів (D'Angelo 2022). Хоча і зараз є люди, які приїжджають з Республіки Ірландія до Великої Британії на роботу, у будь-якому разі їхня кількість, можливо, врівноважується смертністю серед старших поколінь. Також необхідно враховувати той факт, що чимало дітей ірландських іммігрантів тепер вважають себе швидше британцями, ніж ірландцями (Nickman 2020: 152).

Управління національної статистики (УНС) публікує оцінки чисельності населення за країнами народження і громадянства, засновані на даних щорічного медичного обстеження населення. Оскільки ці дані засновані на вибірці, вони схильні до певної невизначеності. За оцінками УНС, у середньому за рік по червень 2021 р. у Великій Британії мешкало 412 тис. осіб, які народилися в Республіці Ірландія. Справжня цифра, найімовірніше, перебуває в діапазоні від 377 тис. до 447 тис. За оцінками УНС, у Великій

Британії також проживало близько 370 тис. громадян Республіки Ірландія. Справжня цифра, найімовірніше, становить від 336 тис. до 404 тис. (Population of the UK by country of birth and nationality 2021).

Оцінка УНС за національністю не завжди дає чітке уявлення про людей, які мають ірландське громадянство або мають на нього право. Щорічне медичне обстеження населення фіксує тільки одне громадянство людини, а це значить, що деякі люди, які є громадянами Ірландії та іншої країни (або країн), найімовірніше, не потраплять у цю цифру. До цієї цифри також не включені всі жителі Великої Британії, які мають право на ірландське громадянство. Більшість людей, які народилися в Північній Ірландії, можуть претендувати на ірландське громадянство, як і люди, народжені в інших країнах, чий батьки, бабусі й дідусі були ірландцями або народилися в Ірландії (Entitlement to Irish citizenship 2021).

На двосторонні ірландсько-британські відносини, а також на еміграцію ірландців і розвиток ірландської діаспори у Великій Британії істотно вплинув етнополітичний конфлікт у Північній Ірландії (1968–1998 рр.). Коли Ірландію було розділено у 1921 р., Північна Ірландія залишилася у складі Сполученого Королівства. З кінця 1960-х рр. ірландські республіканці (що представляли місцеве католицьке населення та мали ліву спрямованість), які прагнули незалежної, об'єднаної Ірландії, вели, на їхню думку, «антиімперіалістичну» партизанську кампанію проти британського правління. Головною силою, що протидіяла Великій Британії, була Ірландська республіканська армія (ІРА). Своєю чергою головним противником ІРА став протестантський Помаранчевий орден і праворадикальні протестантські організації, що підтримували його.

У Північній Ірландії конфлікт спровокував низку заходів у відповідь, серед ірландської діаспори у Великій Британії. Деякі організації ірландської діаспори, особливо ірландські клуби та об'єднання в рамках Федерація ірландських товариств (ФІТ) – публічно засудили кампанію ІРА і пообіцяла зробити позитивний внесок у громадське життя Великої Британії. ФІТ була сформована у 1973 р. для об'єднання зростаючої кількості ірландських центрів по всій країні і позиціонувала себе як «офіційний» голос ірландців у Великій Британії. Хоча деякі з провідних діячів ФІО прагнули до возз'єднання Ірландії, вони відкидали і засуджували кампанію ІРА, віддаючи

перевагу конституційній політиці (Federation of Irish Societies 2011). Навпаки, більш войовничі активісти діаспори сформували Представницьку групу ірландців у Британії в 1981 р., яка зайняла протилежну позицію. Підтримуючи республіканські устремління, ці радикальні емігранти стверджували, що британський «імперіалізм» спричинив конфлікт у Північній Ірландії. Їхня критика британської держави також лягла в основу їхніх кампаній проти дискримінації та маргіналізації, від яких страждають багато ірландців у Великій Британії (Irish Diaspora Activism and Memory 2024).

Північноірландський конфлікт залишив незгладимий слід у свідомості багатьох британців ірландського походження. Дослідження сімейної пам'яті важливі для розуміння минулого і сьогодення, оскільки вона відіграє ключову роль у передачі соціальних і політичних цінностей. Ірландська ідентичність другого покоління у Великій Британії неоднорідна. Діти ірландських батьків в Англії стикаються з різними формами самоідентифікації. Спогади батьків про заворушення у Північній Ірландії впливають на самоідентифікацію їхніх дітей. Діти адаптуються до успадкованої конфліктної пам'яті, позиціонуючи себе по-різному в сучасному англійському суспільстві (Harte, Crangle, Dawson, Hazley, Roulston 2024).

У цілому можна констатувати, що Республіка Ірландія має давню історію зі Сполученим Королівством, і вважається, що ці дві країни досить тісно переплетені. Республіка Ірландія наслідує приклад Сполученого Королівства. Дві країни мають доволі бурхливу історію, що характеризується війнами, боротьбою та переговорами. Оскільки дві країни так пов'язані між собою як географічно, так і політично, вони йдуть схожими шляхами у своїй зовнішній політиці. У сфері зовнішньої політики дві країни уклали низку угод, які вказують на те, що Ірландія наслідує приклад Сполученого Королівства. Серед інших зовнішньополітичних заходів – врегулювання спорів, торговельні угоди. Перша з них пов'язана з кордоном між Північною Ірландією та Республікою Ірландія. Навколо цього кордону розгорівся один із найтриваліших конфліктів у світі, який завершився у 1998 р. підписанням Угоди Страсної п'ятниці (Northern Ireland Act 1998). Ця угода визначила характер політичних, економічних і географічних відносин між Республікою Ірландія та Сполученим Королівством, Республікою Ірландія та Північною

Ірландією, а також Північною Ірландією та Сполученим Королівством (Brassil 2018).

Крім того, Ірландію можна розглядати як послідовника Сполученого Королівства в інших економічних і зовнішньополітичних угодах. Однією з найбільш помітних є Шенгенська зона. Республіка Ірландія та Сполучене Королівство є двома країнами, які відмовилися від участі в угоді, що має на меті полегшення потоку товарів і послуг по всій Європі. Шенгенська зона була створена для скасування прикордонного контролю та координації процедур отримання віз і притулку. Однак Республіка Ірландія і Велика Британія вирішили, що з міркувань безпеки для обох країн буде краще, якщо потік людей, послуг і товарів через кордон буде здійснюватися на їхній власний розсуд (Brassil 2018).

На Республіку Ірландія, безумовно, має значний вплив Брекзйт, оскільки вона межує з Північною Ірландією, яка є частиною Великої Британії. Республіка Ірландія, яка наразі залишається відданою членству в ЄС, є єдиною країною ЄС, яка має спільний сухопутний кордон з Великою Британією. Наразі цей кордон дозволяє вільно переміщатися з Північної Ірландії до Республіки Ірландія. Ця проблема є ключовою частиною переговорів між Республікою Ірландія, Великою Британією та ЄС з метою недопущення прикордонного контролю. Контрольно-пропускні пункти на цьому кордоні не з'являлися з часів Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. (Northern Ireland Act 1998), яка поклала край війні між двома країнами.

Наразі ірландський уряд прагне забезпечити якомога менше бар'єрів для торгівлі та подорожей між сухопутним кордоном. Єдиний міграційний простір (англ. Common Travel Area) – це спеціальний міграційний простір між Республікою Ірландія та Великою Британією, островом Мен і Нормандськими островами. Громадяни Великої Британії та Республіки Ірландія можуть вільно подорожувати територією Єдиного міграційного простору (ЄМП), не піддаючись паспортному контролю. Велика Британія та Республіка Ірландія проводять окрему імміграційну політику, проте існує значний ступінь практичної співпраці та координації політики для забезпечення безпеки ЄМП (The Common Travel Area 2023).

У цілому можна констатувати, що історичні відносини Великої Британії з Республікою Ірландія сильно відрізняються від відносин Великої Британії з іншими державами-членами ЄС. Це означає, що

громадяни Республіки Ірландія, які перебувають у Великій Британії або бажають приїхати до неї, перебувають у набагато вигіднішому становищі, ніж громадяни інших країн ЄС, і це становище зберігається після набрання чинності Угоди про Брекзйт 31 грудня 2020 р. Після підписання англо-ірландського договору 1921 р., який уможливив створення Ірландської вільної держави, було вжито різних правових заходів для захисту прав британських та ірландських громадян, які проживали або хотіли стати резидентами на територіях одна одної, що привело до створення ЄМП. Коли Республіка Ірландія була утворена шляхом ухвалення Закону 1948 р., положення угод, що стосуються ЄМП, були передані та збережені між Великою Британією і Республікою, захищаючи взаємні права їхніх громадян. Ці положення були збережені після того, як обидві країни вступили до ЄС, і залишилися після Брекзйту (Peterson 2022).

Громадяни Республіки Ірландія мають особливий статус у законодавстві Великої Британії, який не тільки існує, а й виник ще до того, як вони стали громадянами ЄС, коли обидві країни були його членами. Одним словом, Республіка Ірландія не вважається «іноземною державою», з точки зору законодавства Великої Британії, а ірландські громадяни не вважаються «іноземцями». Більше того, ірландські громадяни розглядаються як такі, що мають постійний імміграційний дозвіл на перебування у Великій Британії з моменту отримання «звичайної посвідки на проживання». Цей особливий статус впливає на права громадян Республіки Ірландія в низці сфер, включно з правом на отримання британського громадянства, правом голосувати і виставляти свою кандидатуру на виборах, а також правом на отримання деяких соціальних допомог (The Common Travel Area 2023).

Особливий статус громадянина Республіки Ірландія законодавчо закріплено у розділі 1 (3) Закону про імміграцію ще у 1971 р., в якому йдеться про те, що особи, які домагаються в'їзду до Великобританії з Республіки Ірландія, не підлягають імміграційному контролю. Таким чином, ЄМП передувє вступу Великобританії до ЄС і уряди Великобританії та Ірландії зобов'язалися зберегти його після Брекзйту. У законодавстві Великобританії про Брекзйт є спеціальний пункт, присвячений підтвердженню прав громадян Ірландії у Великій Британії, коли вони більше не можуть покладатися на свої права ЄС на вільне

пересування. Таким чином, хоча Республіка Ірландія продовжує твердо заявляти про свою прихильність до членства в ЄС, на відміну від Великобританії, в обох країнах існують положення, які забезпечують взаємні права їхніх громадян, що знаходяться на територіях один одного (Peterson 2022).

Сьогодні громадяни Республіки Ірландія, які приїжджають на проживання до Великобританії, вважаються такими, що «облаштувалися», і тому немає вимог для отримання дозволу на роботу або посвідку на проживання. Вони можуть вільно пересуватися, як і громадяни Великобританії, між двома країнами, які є учасниками ЄМП. Це означає, що коли громадяни Ірландії приїжджають жити до Великобританії, вони автоматично набувають так званого «безстрокового дозволу на проживання» або «статусу постійного жителя». Громадяни Республіки Ірландія та Сполученого Королівства можуть працювати як у Великій Британії, так і в Ірландії, у тому числі займатися самозайнятістю. Уряди обох країн працюють над продовженням визнання професійних кваліфікацій, виданих в обох країнах (Peterson 2022).

Громадяни Республіки Ірландія можуть приїжджати вчитися до Великобританії та уряди обох країн працюють над тим, щоб громадяни обох країн мали право подавати заявки на студентські позички та інші програми доступу до освіти. Обидва уряди також віддані збереженню прав своїх громадян на доступ до допомоги, пенсій, соціального житла тощо. У посібнику про ЄМП зазначено, що у разі роботи громадянин підпорядковуватиметься лише одному зведенню законодавства про соціальне забезпечення, а саме законодавству країни, в якій він працює. Громадяни Республіки Ірландія мають доступ до системи охорони здоров'я, і під час відвідування Великобританії вони мають право на доступ до її послуг, якщо це необхідно, за умови надання підтвердження ірландського громадянства. Громадяни Ірландії можуть голосувати на виборах у Великій Британії, як національних, так і місцевих, як і громадяни Ірландії. Однак оскільки громадяни Великобританії більше не є громадянами ЄС, їм, ймовірно, не дозволять голосувати на європейських виборах в Республіці Ірландія (Peterson 2022).

Уряди Великої Британії та Республіки Ірландія підтвердили свій намір продовжити роботу ЄМП без змін після Брекзиту в Меморандумі про взаєморозуміння,

підписаному в травні 2019 р. (Memorandum of Understanding 2019). Зобов'язання продовжувати функціонувати ЄМП після Брекзиту також було закріплено в частині Угоди про вихід з ЄС і Великої Британії від жовтня 2019 р. – Протоколі щодо Північної Ірландії (Northern Ireland Protocol Bill 2022). Міністерство внутрішніх справ повідомило ірландським громадянам, що їм не потрібно подавати заяву на отримання статусу поселенця або попереднього поселенця, щоб забезпечити собі право на проживання у Великій Британії. Однак неірландські та небританські члени сімей ірландських громадян, які проживають у Великій Британії відповідно до законодавства ЄС про вільне пересування, повинні будуть подати заяву на отримання статусу в рамках схеми розселення ЄС.

Незважаючи на те що громадянам Республіки Ірландія не потрібно було подавати заяву на отримання статусу поселенця за схемою ЄС для забезпечення свого проживання одразу після Брекзиту, відносно невелика кількість людей все ж таки подали заяву і отримали такий статус. Згідно зі щоквартальною статистикою Міністерства внутрішніх справ Великої Британії, у період із серпня 2018 р. до кінця грудня 2021 р. громадяни Ірландії подали 16 тис. заяв на отримання статусу поселенця. Заяви від громадян Ірландії становили 3 % від загальної кількості заяв. Статистика не робить відмінностей між окремими особами, тому одну й ту саму особу може бути враховано кілька разів, якщо вона подала більше однієї заяви (Curtis, Barton, Sturge 2017).

Необхідно зазначити, що відносини між Великою Британією та Ірландією до референдуму ЄС 2016 р. щодо Брекзиту були найкращими від часів незалежності Ірландії 1922 р., про що свідчать історичні державні візити королеви до Ірландії у травні 2011 р. і дев'ятого президента Республіки Ірландія М. Гігінса до Великої Британії у квітні 2014 р. Розбіжності між ЄС і Великою Британією з приводу того, як запобігти «жорсткому кордону» між Республікою Ірландія та Північною Ірландією після Брекзиту, призвели до напруженості у відносинах між урядами двох країн. Однак дискусії між тодішнім прем'єр-міністром Б. Джонсоном і тодішнім ірландським прем'єр-міністром Л. Варадкаром зіграли важливу роль у виході з глухого кута між ЄС і Великою Британією у жовтні 2019 р., що призвело до перегляду Протоколу Північної Ірландії. Це дало змогу обом сторонам підписати Угоду про Брекзит,

яка регулювала вихід Великої Британії з ЄС і дала змогу уникнути сценарію «виходу без угоди» (Entitlement to Irish citizenship 2021).

Відтак, розбіжності між ЄС і Великобританією, що продовжуються з приводу реалізації Протоколу Північної Ірландії, включно з твердженнями Великої Британії про те, що вона може задіяти механізм захисту згідно зі статтею 16 Протоколу, посилили напруженість у відносинах між урядами Великої Британії та Республікою Ірландія. Незважаючи на це, Лондон і Дублін продовжують тісно співпрацювати з питань, що становлять взаємний інтерес.

Таким чином, проаналізувавши особливості ірландської еміграції та розвиток ірландської діаспори у Великій Британії, ми дійшли таких висновків.

Велика Британія та Республіка Ірландія мають особливі відносини, які розвивалися протягом століть і відрізняються від відносин з іншими країнами ЄС. В англо-ірландських відносинах були напруженість і насильство, особливо після англійської реформації в XIV ст. Ірландія протягом століть відіграла важливу роль у розвитку Великобританії, починаючи з Британської імперії, в якій вона була колонією або підлеглим партнером Сполученого Королівства. Проте ірландці зіграли помітну роль у завоюванні, заселенні та управлінні іншими британськими колоніями за кордоном. Ірландія була британською колонією, але також відіграла важливу роль в управлінні іншими британськими колоніями. Ірландці служили в армії і брали участь в управлінні колоніями, що відрізняло їх від інших колонізованих народів.

Ірландська діаспора включає етнічних ірландців та їхніх нащадків за межами Ірландії. Низка історичних подій зумовила постійний переїзд значної кількості ірландських іммігрантів, а також і формування великої та впливової, в соціально-економічному та політичному аспектах, ірландської діаспори. Насамперед міграція ірландців до Великої Британії та в інші країни була викликана голодом та низкою інших причин. Після Першої світової війни ірландська діаспора асимілювалася в більшості країн, включно з Великою Британією. Немає точних даних про чисельність ірландської діаспори у Великобританії, але припускають, що вона становить, за різними підрахунками і даними, близько 3 млн. осіб.

Еміграція була постійним явищем в історії ірландської держави, яка зробила і продовжує робити ірландську діаспору

Великобританії та світі особливою. Діаспора забезпечила постійний розвиток у всіх сферах суспільного розвитку Великобританії і захистило Ірландію від культурного ізоляціонізму і провінціалізму. Ірландці у Великобританії зробили значний і всебічний внесок у соціально-економічний, політичний та культурний розвиток країни.

Ірландська діаспора зробила помітний внесок у будівництво і розвиток транспортної інфраструктури в Англії. Ірландці справили глибокий вплив на формування Шотландії, побудувавши водосховища, порти, залізниці та міські райони. У Великобританії ірландці беруть активну участь у політичному житті, включно з прем'єр-міністрами та іншими політиками, які вплинули на хід британської історії. Ірландська діаспора залишила свій слід у культурі Великобританії. Ірландські письменники і драматурги допомогли сформувати британську культуру.

Північноірландський конфлікт (1968–1998 рр.), відомий як «Смута», викликав широкий резонанс серед ірландської діаспори. Деякі емігрантські організації засудили кампанію Ірландської республіканської армії і зробили внесок у громадське життя та думку Великої Британії. Радикальні активісти діаспори підтримували республіканські устремління і критикували британський «імперіалізм». Ірландські діаспоральні організації також виступали проти дискримінації та маргіналізації ірландців у Великій Британії.

Громадяни Республіки Ірландія мають вигідніші умови для перебування у Великій Британії порівняно з громадянами інших країн ЄС. Єдиний економічний простір (ЄЄП) було створено у 1921 р. для захисту прав громадян обох країн. Після утворення Ірландської Республіки у 1948 р., ЄМП було збережено між Великою Британією та Республікою Ірландія. ЄМП продовжує діяти і після виходу Великої Британії з ЄС – Брекзиту. ЄМП гарантує взаємні права громадян обох країн, включно з правом на роботу та освіту. Громадяни Республіки Ірландія мають також право на доступ до системи соціального забезпечення та охорони здоров'я у Великій Британії. Громадяни Республіки Ірландія можуть голосувати у Великій Британії, але не в європейських виборах.

Республіка Ірландія наслідує приклад Великобританії у багатьох сферах. Дві країни мають доволі насичену подіями історію, що характеризується війнами,

боротьбою та переговорами. Оскільки дві країни так пов'язані між собою як географічно, так і політично, вони йдуть схожими шляхами у своїй зовнішній політиці. Сьогодні питання міграції, інтеграції та незалежності продовжують домінувати в

громадських дебатах Великої Британії та Республіки Ірландія після Брекзиту, який виявився реальним іспитом у двосторонніх відносинах і суттєвим зовнішньополітичним розходженням.

Стаття надійшла до редакції 6.03.2024.

Стаття рекомендована до друку 21.04.2024.

Marianna Marusynets

associate Professor Department of History and Social Sciences, Ph.D. philol. sciences,
senior researcher of the Tivadar Lehoczy Social Sciences Research Centre
of the F. Rakotsi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,
Koshuta Square, 6, Beregovo, 90200, Ukraine
maruszinec.marianna@kmf.org.ua, <https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>

PECULIARITIES OF IRISH EMIGRATION AND DEVELOPMENT OF THE DIASPORA IN THE GREAT BRITAIN

The article examines the peculiarities of Irish emigration and the development of the Irish diaspora in Great Britain, which includes ethnic Irish people and their descendants outside Ireland. The Irish diaspora is the largest minority group in England and Scotland and constitutes the largest immigrant community in Great Britain. It is noted that the historical relations between Great Britain and Ireland differ from those with other EU countries. Irish citizens enjoy more favorable conditions in Great Britain than citizens of other EU countries. The author emphasizes the importance of the Anglo-Irish Treaty of 1921 for the introduction of a legal framework for the protection of the rights of citizens of both countries and the Common Travel Area Agreement (CTA) for the preservation of the special legal status of Irish citizens in the UK. The CTA guarantees the mutual rights of Irish and UK citizens in each other's territories.

It is proved that the Irish diaspora has played an important role in the socio-economic and political development of Great Britain, in particular in construction and transport, especially in England and Scotland. The Irish have created emigrant networks, including the daily newspaper *The Irish Post* and the Federation of Irish Societies. There is a strong political presence of the Irish diaspora in Great Britain. An assessment is given of the conflict in Northern Ireland, which has caused a wide resonance among the Irish diaspora in Great Britain. Some diaspora organisations condemned the campaign of the Irish Republican Army (IRA). Militant diaspora activists supported republican aspirations and criticised British "imperialism".

Keywords: *Republic of Ireland, Great Britain, England, Scotland, diaspora, emigrants, immigration, Common Travel Area (CTA).*

REFERENCES

1. Bowcott, Owen. 2006. More Britons applying for Irish passports. *The guardian*. September 13. URL: <https://www.theguardian.com/uk/2006/sep/13/britishidentity.travelnews>
2. Northern Ireland Act 1998. *World Intellectual Property Organization*. URL: <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/gb/gb443en.pdf>
3. Data and analysis from Census 2011. *Office for National Statistics of the UK*. URL: <https://www.ons.gov.uk/census/2011census>
4. D'Angelo, Alessio. 2022. Irish in Britain – Census Analysis. *Census 2021 analysis' project*. July 21. URL: <https://alessiodangelo.wordpress.com/2022/07/21/irish-in-britain-census-analysis/>
5. Harte, Liam & Crangle, Jack & Dawson, Graham & Hazley, Barry & Roulston, Fearghus. 2024. Voices from the Shadows: Intergenerational Conflict Memory and Second-Generation Northern Irish Identity in England. *Societies* 14(6): 86. <https://doi.org/10.3390/soc14060086>
6. Ireland in Great Britain. *This is Ireland*. URL: <https://www.ireland.ie/en/greatbritain/>
7. *Irish in Britain (1973-2023)*. URL: <https://www.irishinbritain.org/>
8. Curtis, John & Barton, Cassie & Sturge, Georgina. 2022. The Irish diaspora in Britain. *House of Commons*. March 17. URL: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CDP-2022-0055/CDP-2022-0055.pdf>
9. Launching diasporasupport.ie! 2023. *Crosscare Migrant Project*. URL:

<https://www.migrantproject.ie/2023/09/26/launching-diasporasupport-ie/>

10. Delaney, Enda. 2000. *Demography, State, and Society: Irish Migration to Britain, 1921–1971*. Liverpool: Liverpool University Press.

11. MacRaild, Donald. 1999. *Irish migrants in modern Britain, 1750–1922*. Social History in Perspective. New York: St. Martin's Press. 1999.

12. Kenny, Kevin. 2017. The Irish diaspora. *AEON*. September 7. URL:

<https://aeon.co/essays/the-irish-experience-and-the-meaning-of-modern-diaspora>

13. The 2001 Census of Population. 2001. *Government of the UK*. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/the-2001-census-of-population>

14. Douglas, Andrew. 2022. 10 Largest Cities in The United Kingdom. *World Atlas*. October 11. URL: <https://www.worldatlas.com/cities/10-largest-cities-in-the-united-kingdom.html>

15. Bradley, Joseph. 2007. Gaelic sport, soccer and Irishness in Scotland. *Sport in Society* 10 (3): 439–456. URL: <https://doi.org/10.1080/17430430701333844>

16. Irish people's contribution to British life is incalculable. 2014. *The Irish Post*. April 12. URL:

<https://www.irishpost.com/news/irelands-contribution-to-british-cultural-life-is-incalculable-25306#:~:text=Gallagher%20describes%20the%20contribution%20of%20the%20Irish%20to,with%20the%20richness%20and%20diversity%20of%20their%20talent>

17. NHS Workforce Statistics. 2021. *Government of the UK*. September. URL:

<https://www.gov.uk/government/statistics/nhs-workforce-statistics-september-2021>

18. Lee, Gregory. 2009. Making and Maintaining the Irish Diaspora. *The*

Journal of The Barcelona Center for International Studies. Special issue on Ireland. URL: https://www.researchgate.net/publication/40270179_Making_and_Maintaining_the_Irish_Diaspora

19. Forgotten Irish: Lives, letters and legacies. 2024. *Heritage Fund of the UK*. URL:

<https://www.heritagefund.org.uk/projects/forgotten-irish-lives-letters-and-legacies>

20. Hickman, Marry. 2020. Irish Britain. In: R. Fox, M., Cronin, & B. Conchubhair, (Eds.), *The Routledge*

International Handbook of Irish Studies. London: Routledge: 149–157.

21. Population of the UK by country of birth and nationality: individual country data. 2021. *Office for National Statistics*. June. URL:

<https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/internationalmigration/datasets/populationoftheunitedkingdombycountryofbirthandnationalityunderlyingdatasheets>

22. Entitlement to Irish citizenship. 2021. *Citizens Information, Entitlement to Irish citizenship*. 10 March. URL:

https://www.citizensinformation.ie/en/moving-country/irish-citizenship/your-right-to-irish-citizenship/23.Federation_of_Irish_Societies.Government_of_the_UK.2011. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/federation-of-irish-societies>

24. Irish Diaspora Activism and Memory. 2024. *Conflicted Identities*. URL: <https://conflicted-identities.webador.co.uk/historical-background>

25. Brassil, Bridget. 2018. Irish Foreign Policy. *Politics of European Integration*. October 23. URL:

<https://sites.lafayette.edu/govt412-fa18/2018/10/23/irish-foreign-policy/>

26. The Common Travel Area and the special status of Irish citizens in UK law. 2023. *House of Commons Library*. August 16. URL:

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7661/>

27. Peterson, Geraldine. 2022. The Rights of Irish Citizens in the UK after Brexit. *Richmond Chambers*. October 15. URL:

<https://immigrationbarrister.co.uk/the-rights-of-irish-citizens-in-the-uk-after-brexite/>

28. Memorandum of Understanding between the UK and Ireland on the CTA. 2019. *Government of the UK*. May 8. URL:

<https://www.gov.uk/government/publications/memorandum-of-understanding-between-the-uk-and-ireland-on-the-cta>

29. Northern Ireland Protocol Bill. 2022. *Institute for Government of the UK*. June 14. URL:

<https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/northern-ireland-protocol-bill>

The article was received by the editors 6.03.2024.

The article is recommended for printing 21.04.2024.